

HODNOTOVÝ RE AZEC ZÁHRADNEJ ARCHITEKTÚRY V REGIÓNE

VALUE CHAIN OF GARDEN ARCHITECTURE IN THE REGION

DOC. ING. VIERA PETRÁTOVÁ, CSC.¹

PROF. ING. LUBICA FERIANCOVÁ, PHD.²

¹Katedra regionalistiky a rozvoja vidieka
Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja

²Katedra záhradnej a krajinej architektúry
Fakulta záhradníctva a krajinnárstva
Slovenská po nohospodárska univerzita v Nitre

✉ Trieda Andreja Hlinku 2, 949 76 Nitra, Slovak Republic

E-mail: viera.petrasova@uniag.sk, lubica.feriancova@uniag.sk

¹Department of Regional and Rural Development
Fac. of European Studies and Regional Development

²Department of Garden and Land Architecture
Horticulture and Landscape Engineering Faculty
Slovak University of Agriculture in Nitra

Anotace

Kreatívna tvorba záhradnej architektúry má v sú asnosti vplyv na rozvoj regiónu dvomi spôsobmi. V prvom rade vytvorením diel krajinej architektúry, sadovníckymi úpravami, projektmi záhrad, ale tiež vytváraním prostredia pre rozvoj niektorých podnikateľských aktivít. Ide najmä o cestovný ruch, záhradníctvo a sadovníctvo. Záhradná tvorba môže zabezpe i rozvoj podnikania na pôde a tým nahraď zníženú produkciu po nohospodárskych komodít a prispie k regionálnemu rozvoju. Podnikanie v záhradnej architektúre Nitrianskeho kraja je limitované v sú asnom období nedostatkom financií u potenciálnych klientov, ale tiež bariérami vytvorenými pre podnikanie v Slovenskej republike. Po etnos firiem záhradných architektov v Nitre umož uje ich rozvoj na báze partnerskej spolupráce bez silnej konkurencie medzi sebou. Zárove umož uje špecializáciu záhradných architektov pre poskytovanie tovarov a služieb. Firmy záhradných architektov z h adiska kreatívnej tvorby sa špecializujú na umelecký a odborný štýl tvorby, čím si vytvárajú rôzne príležitosti v podnikaní. Ich sú asné problémy v rámci podnikania súvisia s bariérami politiky štátu vo vytvorenom podnikateľskom prostredí v SR. Tieto firmy pôsobia v regióne na základe nových hodnotových re azcov.

Klí ová slova

záhradná architektúra, hodnotový re azec, kreativita

Annotation

Creative garden architecture currently affects regional development in two ways. Firstly, it results in landscape architecture outputs, horticulture arrangements, and garden projects. Secondly, it constitutes an environment for the development of certain business activities, namely tourism and horticulture. Garden architecture is able to secure the development of land-based economy, replacing the decreased production of agricultural commodities, and thus contributing to regional development. Garden architecture businesses in the Nitra region are currently limited by the lack of their potential clients and financial resources as well as the barriers to entrepreneurship created in the Slovak Republic. The number of the businesses in the region enables them to develop mutual cooperation without the need for strong competition. On the contrary, it encourages the diversification of business activities, various levels of their specialization and potential development of partnerships in a region. The number of the businesses in the region enables them to develop mutual cooperation without the need for strong competition. It also encourages their specialization in provision of products and services. From the viewpoint of creative activities, the garden architecture businesses specialize in artistic and professional style of their production, thus opening various business opportunities. These businesses active in the region on the basis of new value chains.

Key words

garden architecture, value chain, creativity

JEL classification: E29**Úvod**

Optimalizácia využitia konkrétneho územia je podmienená neustále prebiehajúcim procesom tvorby a údrfby krajiny. Tpeciálne sa problematikou projektovania využitia krajiny zaoberajú krajinní a záhradní architekti. Kým záhradníctvo a sadovníctvo sú technické disciplíny záhradná architektúra je umelecká tvorba. Podobne je rozdiel medzi krajinnou ekológiou, krajinným inžinierstvom, krajinným plánovaním a krajinnou architektúrou. Zatia o krajinná ekológia a krajinné plánovanie sú postavené na exaktných výsledkoch vlastného vedeckého výskumu konkrétneho prostredia (krajiny) a krajinné inžinierstvo zasa stojí na technických disciplínach, krajinná architektúra stavia svoje diela na spojení filozofie s prostredím ó hmotou. Inak povedané, vná-a do prostredia myšlienku, zmysel, vnemy. Krajinné inžinierstvo môže zvy-ova pridanú hodnotu územia pre rozvoj podnikania a udrflania vzácných území v krajine. Záhradný a krajinný architekt sa stávajú dôležitými aktérmi politiky využitia územia a môžu tak priamo vplýva na rozvoj konkurencieschopnosti podnikateľského prostredia v území. Vplývajú tak isto priamo a nepriamo na tvorbu pracovných miest v území a môžu nahradi vytváraním vy-ej pridanej hodnoty svojou kreativitou pre využitie pôdy aj po nohospodársku produkciu v regióne (Kol.2011). Cie om na-ej práce je poukáza na tento dôležitý aspekt ich tvorby, ktorý je rozdielny od tvorby umelcov vytvárajúcich individuálne diela v sochárstve, ma be, ale aj od tvorby architektonických diel vo forme jednotlivých stavieb.

V odbornej literatúre možno identifikova nieko ko prístupov interpretujúcich k ú ové aspekty kreativity. Vo v-eobecnom ponímaní v-ak v-etky zdôraz ujú vlastnosti ako originalnos , užitie nos a inová nos . K viacdimenziálnemu chápaniu kreativity sa priklá a aj Florida (2002). Autor identifikuje tri typy kreativity:

1. technologickú (inovácie),
2. ekonomickú (podnikavos , užitie nos),
3. umeleckú a kultúrnu (originalnos).

Tieto tri typy kreativity sú navzájom závislé. Aby bolo možné v regióne generova ekonomickú aktivitu, musia by vytvorené podmienky na stimulovanie inovácií, umenia a kultúry. Zámerom tvorby diel v krajine je využitie multidimenzionálneho a interdisciplinárneho prístupu a to:

- analýza podmienok a faktorov, ktoré v priebehu posledných 10 rokov vývoja vplývali na rozvoj regiónov a sídel;
- analýza zmien, ktoré vytvorili novú politickú, hospodársku a správnu situáciu a ich sociálno-priestorové dopady s identifikáciou bariér a príležitostí pre podnikanie vo vybranom odvetví;
- preskúmanie rôznych podôb osobných motívov k podnikaniu v kreatívnom odvetví (analyzova tak horizontálnu ó sociálno-priestorovú diferenciáciu ako i vertikálnu sociálno-ekonomickú diferenciáciu)
- osobitne analyzova pozitívne a negatívne disponibility SR smerom k vybraným odvetviam a ich vplyv na rozvojové možnosti podnikov a následne regiónov.

Materiál a metódy

Materiál pre analýzu sú asnej situácie problematiky a odvetvia sa získali zo sekundárnych zdrojov. Údaje pre výskum sa získali z primárnych zdrojov.

1) Primárne zdroje : Sú tvorené údajmi získanými na základe štruktúrovaného interview s vybranými aktérmi pôsobiacimi v oblasti záhradnej architektúry Nitrianskeho kraja

Cie om dotazníkového prieskumu bolo získanie podkladov pre analýzu sú asnej situácie v podpore kreatívnej ekonomiky na rôznych úrovniach pôsobenia firiem v regionálnej politike a popis situácie

z poh adu aktérov tejto ekonomiky. Cie ová skupina boli 20 predstaviteľia podnikateľov z oblasti záhradnej tvorby v Nitrianskom kraji.

Štruktúra dotazníkového prieskumu bola rozdelená do otázok:

- Základné údaje o respondentovi s popisom histórie a sú asnou pozíciou podnikate a,
- Miesto pôsobenia podnikate ov rôznej podnikateľskej formy, priestor pre ich kreatívnu tvorbu,
- Ekonomika: pozícia podnikateľského subjektu v ekonomike regiónu, závislos od cudzích zdrojov...
- Politika: bariéry a príležitosti politik na rôznych úrovniach vertikálneho usporiadania štátu,
- Lokalizácia a spolupráca, horizontálna pozícia skúmaných podnikov a ich lokalizácia v rámci Nitrianskeho kraja.

2) Sekundárne zdroje sú získané z týchto zdrojov:

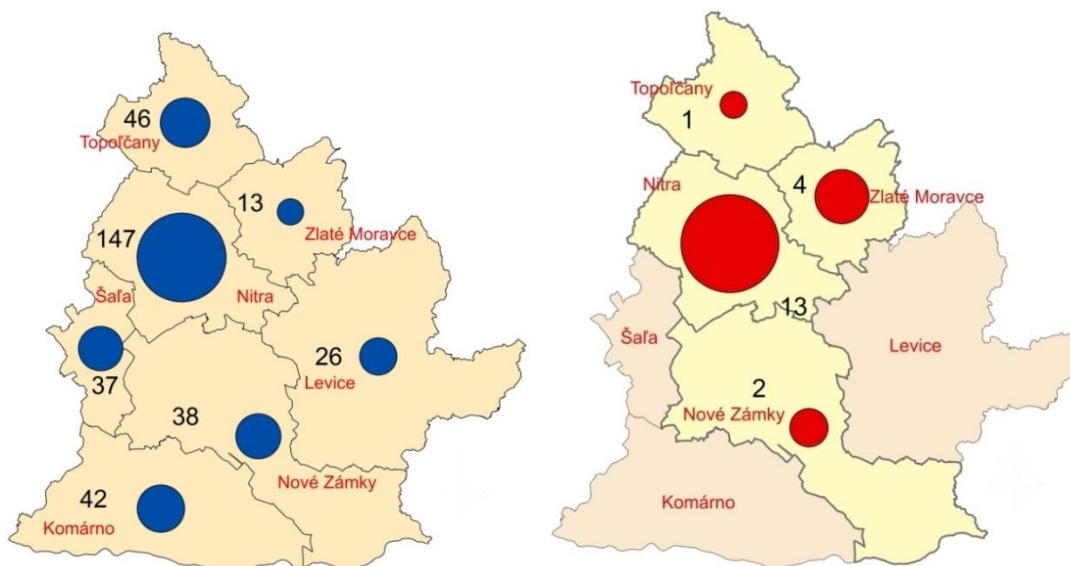
- knižné publikácie od domácich a zahraničných autorov,
- internetové zdroje zamerané na špecializované aktivity ku kreatívnemu priemyslu,
- vládne materiály ku kultúrnej a kreatívnej ekonomike,
- odborné štúdie o kreativite,
- legislatíva SR a EÚ.

Výsledky

Lokalizácia a spolupráca firiem záhradnej architektúry v Nitrianskom kraji

Z priestorového h adiska najvä í po et subjektov daného sektora je lokalizovaný v okresoch Nitra, Topo any, Komárno a Nové Zámky. Aj ke v rámci regiónu existujú disparity v rozmiestnení sledovaných subjektov, môžeme konštatovať, že v rámci okresov Nitrianskeho kraja je lokalizácia odvetvia pomerne rovnomerná, s výnimkou okresu Nitra. Výraznú koncentráciu subjektov identifikujeme, a keď sa presunieme na úroveň základných územných jednotiek ó obcí, kedy zis ujeme výraznú koncentráciu subjektov v okresných mestách, opä Nitra (Obr.1).

Obr. 1: Po et firiem kreatívneho odvetvia záhradná architektúra v okresoch Nitrianskeho kraja v roku 2013

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov TÚ SR, RO SR 2013

Z h adiska ve kosti predstavujú podniky záhradnej a krajinnej architektúry malé podniky s po tom zamestnancov 4 -12 (45% firiem) a mikropodniky s po tom zamestnancov max. 3 (55 %). V rámci mikropodnikov sú zaradené aj fyzické osoby, ktorí nevytvárajú žiadne pracovné príležitosti resp.

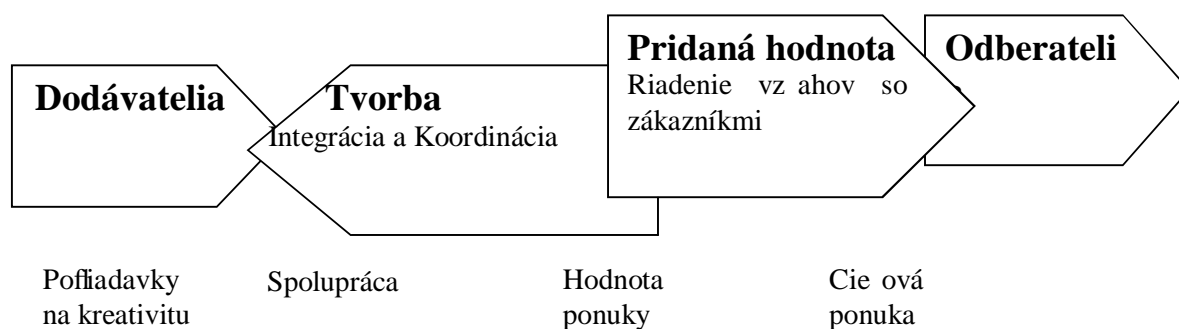
zamestnávajú najmä na pomocné práce v období sezóny pracovníkov na dohodu o vykonaní práce. Pre celé odvetvie je charakteristický nízky podiel vytvorených stálych pracovných miest. Ak ich firmy vytvárajú, tak najmä v oblasti projek nej, ktorá vyžaduje kvalifikáciu v odbore. Inak prevažujú sezónne pracovné miesta, ktoré nevyžadujú vy—iu kvalifikáciu a slúžia ako doplnkový príjem k al—ej, asto hlavnej pracovnej innosti pracovníka resp. asto sú obsadzované stredo—kolskými a vysoko—kolskými —tudentmi, ktorí vykonávajú uvedenú innos brigádnicke vo svojom vo nom ase.

K lokalizácii podniku v mestách a na vidieku viedli podnikateľské subjekty zhodne najmä rodinné dôvody, osobné väzby a kontakty, ktoré podnikateľom pomohli v za iatkoch podnikania (znalos lokálneho trhu, referencie pri získavaní zákaziek) a vhodné podmienky pre podnikanie (sociálna a technická infra—truktúra). Osobitným dôvodom pre lokalizáciu firiem na vidieku sú najmä vlastníctvo nehnute ností (rodinný dom, záhrada, pôda), v niektorých prípadoch lokalizácia skladových priestorov.

Ekonomická innos firiem sa zameriava predov—etkým na slufby v odbore záhradníctvo konkrétne návrhy okrasných záhrad, údržba a realizácia záhrad, predaj produktov pre záhrady, realizácia drobných stavebných prác. Slufby sú ur ené majiteľom rodinných domov, objektov individuálnej rekreácie a firmám. Okrem uvedených aktivít uvádzajú niektoré firmy aj al—ie innosti: projekcia v oblasti sadových úprav, realizácia úprav verejnej a súkromnej zelene, pasport a inventarizácia zelene, návrhy úprav verejných priestranstiev, údržba verejných priestranstiev a miestnych komunikácií, ve koobchodný a maloobchodný predaj záhradnej techniky a tovaru rastlinného pôvodu, predaj a montáž zvlahových systémov, poradenské slufby, slufby súvisiace s výzdobou exteriérov a interiérov.

Z h adiska dodávateľsko—odberateľských vz ahov firmy z oblasti záhradnej a krajinskej architektúry spolupracujú s relatívne homogénnou skupinou dodávateľských firiem, ktoré im poskytujú materiál a zabezpečujú nevyhnutné innosti súvisiace s projek nými a realiza nými prácami. V rámci projek nej innosti spolupracujú firmy najmä s al—ími projek nými firmami, autorizovanými architektmi a geodetickými firmami. Pri realizácii projektov s firmami z oblasti stavebníctva, firmami zabezpečujúcimi aflu kame a, dopravnými firmami, firmami zabezpečujúcimi zemné práce, drobnými remeselníkmi, umelcami, firmami zaoberajúcimi sa výsadbou, pestovaním a predajom rastlín, obchodnými firmami so sortimentom záhradnej techniky a ve koobchodnými skladmi. Tretina firiem pôsobí prevažne na lokálnom trhu a spolupracuje s dodávateľmi a odberateľmi z blízkych obcí a miest. Pôsobnosť ostatných firiem presahuje hranice Nitrianskeho kraja a podnikateľské subjekty spolupracujú v rámci dodávateľsko—odberateľských vz ahov s firmami, domácnos ami a obcami asto v Bratislavskom kraji a v Trnavskom kraji. Výnimkou je spolupráca firiem presahuje hranice SR (Rakúsko a Ma arsko v rámci odberateľských vz ahov) a eská republika, Holandsko, Belgicko a Po sko najmä v rámci dodávateľských vz ahov (nákup záhradnej techniky a rastlinných polotovarov).

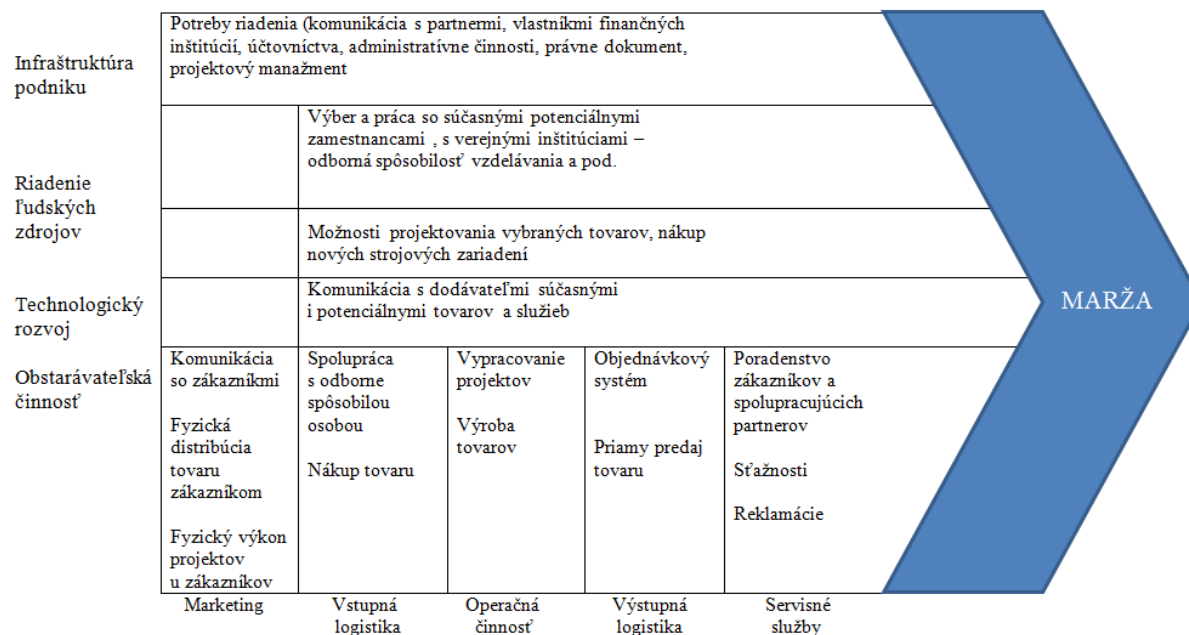
Obr. 2: Schéma hodnotového re azca tvorby záhradných architektov

Zdroj: vlastné spracovanie

Firmy vytvárajú hodnotový re azec, kde kreativita si najviac nachádza miesto vo vz ahu ku poľiadavkám dodávateľov (Obr.2). Každá firma má svoju –pecializáciu napr. závlahový systém kombinovaný s dielami formy vodotryskov, vodopádov alebo rie–enie altánkov, kde sa opä prejavuje kreativita remeselníkov najmä s drevom. Kvôli individuálnym poľiadavkám odberateľov, ale tiež kvôli prírodným možnostiam krajiny sa vytvárajú zlofité hodnotové vzťahy. Kone ná hodnota produktov a služieb týchto architektov je ovplyvnená primárnymi a sekundárnymi innoami, ktoré sú spracované vo forme hodnotového re azca podniku v odvetví záhradnej architektúry (Obr. 3). Zlofité vz ahy sú spracované preh adne tak, aby sa mohli tiež identifikovať najvýznamnejšie innoosti vplývajúce na výslednú hodnotu diela a tiež ich väzby medzi sebou.

Obr. 3: Hodnotový re azec podnikov odvetvia záhradnej architektúry

Zdroj: vlastné spracovanie

Bariéry podnikania firmami záhradných architektov

Na základe opakovaných dotazov pre respondentov nielen písomnou, ale aj osobnou formou, títo spresnili, že pre nich je problematické: vysoké odvodové za afenie, relatívne vysoký počet procedúr potrebných pre za atie podnikania, s tým spojený problém individuálnych (separátnych) –tátnych registrov uchovávajúcich údaje o podnikateľoch, relatívne vysoký minimálny objem kapitálu potrebného pre za atie podnikania, dlhoročný problém komplikovanej a rýchlo sa meniacej legislatívy, absencia hodnotenia dopadov regulácií na podnikateľské prostredie...

Konkrétne respondenti uvádzajú na otázku, aké sú najastejšie problémy, ktorým v a–a firma eľí pri podnikaní v sú asnom období, že je problematické zamestnávanie na práce v teréne, kde potrebujú pracovníkov pre sezónne práce s dostatočnou kvalifikáciou. Takúto zamestnanosť v–ak obmedzujú sú asné predpisy s vysokým odvodovým za afením a požadujúce neopakované dohody o vykonaní práce, uvedené v tab. 1.

Tab. 1: Najvä –ia bariéra v podnikaní respondentov

<p>Otázka:</p> <p><i>Aké sú naj astej-ie problémy, ktorým va-a firma elí v podnikaní?</i></p>	<p>Vyhodnotenie:</p> <p>Nevyhovujúca legislatíva, za afenos odvodmi, (Odvody sú platby poistného do povinného sociálneho a zdravotného poistenia. Podnikatelia si ich platia sami; v prípade zamestnancov ich platí zo mzdy z vä –ej asti za daného zamestnanca jeho zamestnávate , z men-aj asti ich platí zamestnanec sám. Dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru sú dohody, ktorými sa zakladajú pracovnoprávne vz ahy pod a Zákonníka práce iné neľpracovný pomer. Upravené sú v § 223 a nasl. Zákonníka práce. Sú to: dohoda o vykonaní práce; dohoda o pracovnej inosti; dohoda o brigádnickej práci –udentov vysoká administratíva).</p> <p>Nedostatok financií u klientov</p> <p>Nedostato né kvalifikácia pre práce v sadovníctve</p>
--	---

Zdroj: vlastné spracovanie

Firmy v záhradníctve sa zatia nezaoberajú moľnos ou roz-irova svoje aktivity. Prevláda medzi nimi spolupráca na základe ich –pecializácie v tomto obore. Z toho vyplýva aj nezáujem zamestnáva odborníkov bez moľnosti stálej celoro nej práce. Preto je moľné uvaflova aj s tým, fe pracovníci z po nohospodárstva by mohli by v prípade nedostatku práce alternatívne v sezóne zamestnaní vo firmách záhradnej tvorby.

Záver

Je na-ou úlohou presadi , fe regionálni aktéri by mali by schopní orientova a kontrolova proces regionálneho rozvoja na ciele zniflujúce aj sociálne dopady zo zníflenia produkcie v pôdohospodárstve. Zah a to schopnos úspe-ne sa prispôsobí zmeneným rámcovým podmienkam vlastnými silami. Dôležitými prvkami sú inova ná schopnos v-ir-om zmysle a kolektívny proces u enia sa. Navy-e sa za podstatnú sa bude povaľova –iroká ú as miestnych a regionálnych záujmových skupín a prechod úloh a rozhodovacích právomoci na regionálnu úrove . Do týchto cie ov môľme zahrnú aj podporu kreatívneho odvetvie ó záhradnej architektúry. Táto sa môľfe v niektorých regiónoch sta odvetvím zvy-ujúcim zamestnanos aj netradi nými prácami na pôde.

Literatúra

- [1] FLORIDA, R., (2002). The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure and Everyday Life. Dostupné z: <http://www.creativeclass.com/richard_florida/books/the_rise_of_the_creative_class>
- [2] Vláda SR, (2011). *Východiská koncepcie na podporu kultúrneho a kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike.*

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy . APVV-0101-10.